

Vragenboekje

Voor dit examen zijn maximaal 86 punten te behalen; het examen bestaat uit 25 vragen en een vertaalopdracht. Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 5–6 *τὸ μὲν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ προσπταίειν*

1p **1** Citeer het Griekse tekstelement in het vervolg (t/m regel 8 *εὐτυχέων τὰ πάντα*) waarmee deze woorden worden samengevat.

2p **2** Op welk inzicht baseert Amasis zijn oordeel over de menselijke *εὐτυχίη*? Citeer het desbetreffende Griekse tekstelement uit regel 1–7 (t/m *τὰ πάντα*) en geef daarbij een toelichting van bij voorkeur niet meer dan 40 woorden.

Regel 10 *τὴν τούτου*

2p **3** Omschrijf in het Nederlands wat wordt bedoeld met *τούτου*.

G. Koolschijn vertaalt regel 10–11 *ἦν τε μὴ ἐναλλάξ ἤδη τὴν τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι τῆσι πάθῃσι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέο* als volgt:

En als uw successen vanaf dat moment niet door tegenslagen worden afgewisseld, blijf dat dan goedmaken op de manier die ik u aan de hand doe.

2p **4** Hoe beoordeel je de vertaling „blijf goedmaken”? Ga bij het beantwoorden van de vraag in op de in het Grieks gebruikte tijdsstam.

Van de in regel 15–19 voorkomende persoonsvormen wijkt er één af van alle andere.

2p **5** Citeer de bedoelde persoonsvorm en geef een verklaring voor de afwijking.

Regel 19 *συμφορῇ ἐχρᾶτο*.

2p **6** Citeer uit Amasis' advies (regel 3–11) het Griekse tekstelement dat hiermee correspondeert.

Het toespraakje dat de visser tegen Polykrates houdt (regel 23–24) bevat een reden om de vis niet weg te geven en een reden om dat wél te doen.

2p **7** Formuleer beide redenen in het Nederlands.

Regel 30–31 *γράφει* t/m *ἐπέδηκε*.

Uit de hier beschreven handelwijze van Polykrates kan worden opgemaakt dat hij één onderdeel van Amasis' advies niet opvolgt.

2p **8** Welk onderdeel is dat? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Regel 29–30 *τὸν δὲ ἐσῆλθε δεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα*

Dit vond Amasis kennelijk ook, maar wel op een heel andere manier dan Polykrates.

1p **9** Welke conclusie trekt Polykrates blijkbaar uit de gebeurtenissen? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

1p **10** Welke conclusie trekt Amasis uit de gebeurtenissen? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

1p **11** Welke persoonlijke reden kan er voor Herodotos zijn geweest om in zijn werk uitvoerig bij Samos stil te staan?

Polykrates is een voorbeeld van een *τύραννος*.

3p **12** Bespreek de historische ontwikkelingen die leiden tot het aan de macht komen van *τύρανοι*. Ga daarbij in op ontstaan en aard van de politieke spanningen in de betreffende *πόλεις* en de rol van de *τύρανοι* daarin. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 100 woorden.

Het onderstaande citaat is afkomstig uit Karel van het Reve's postuum gepubliceerde boek *Achteraf* (1999), een bundeling van in *Het Parool* verschenen cursiefjes:

„Maar nu. In de literatuur bestaat iets dat je de 'nulvariant' kunt noemen. Bijvoorbeeld aan het eind van een doktersroman is het Kerstmis. Het sneeuwt, en de kerkklokken luiden. Maar de verpleegster en de dokter krijgen elkaar *niet*.”

- 2p **13** Schrijf zelf een 'nulvariant' van het door Herodotos in regel 12–31 vertelde verhaal over de ring van Polykrates. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 75 woorden.

Tekst 1 en tekst 2

Regel 1–6 van tekst 2 vormen de eerste strofe van Schillers ballade.

- 1p **14** Leg uit dat de uitgangssituatie bij Schiller (tekst 2) verschilt van die bij Herodotos (tekst 1).

- 1p **15** Citeer het Griekse tekstelement uit regel 1–11 van tekst 1 dat overeenkomt met „Onvermengde vreugde in het leven viel nog geen enkele sterveling ten deel” (tekst 2 regel 11–12).

Bij Schiller heeft Amasis een andere reden voor het opzeggen van de vriendschap dan bij Herodotos.

- 2p **16** Omschrijf in het Nederlands de verschillende redenen.

Tekst 3

Achtergrond bij tekst 3.

- 2p **17** Wat was de aanleiding voor Aristagoras' komst naar Sparta? Geef tevens een datering.

- 1p **18** Op welke veronderstelde eigenschap van de Spartanen speculeert Aristagoras in regel 13–27 (Verder t/m bevinden)?

- 2p **19** Citeer uit regel 24–34 een uitspraak waaruit Aristagoras' hybris duidelijk blijkt. Geef bij je citaat een korte toelichting.

Tekst 4

- 1p **20** Welk moreel argument gebruikt Aristagoras in zijn toespraak tot de Atheners? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

- 2p **21** Aan welke twee factoren is het volgens Herodotos te danken dat Aristagoras in Athene meer succes had dan in Sparta? Beantwoord de vraag in het Nederlands en baseer je op regel 1–10 (t/m $\tau\omicron\tilde{\upsilon}\tau\omicron$).

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Tekst 4 en tekst 3

- 3p **22** Aristagoras' argumentatie in tekst 4 komt voor een deel overeen met die in tekst 3. Geef bij de onderstaande citaten uit tekst 4 telkens het overeenkomstige tekstelement uit tekst 3 regel 1–15.
- τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ* (regel 5)
 - οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι* (regel 5)
 - δυναμένους μέγα* (regel 7)

Tekst 4 en tekst 5

- Zowel in tekst 4 als in tekst 5 wordt kritiek geleverd op de Atheense democratie, maar Herodotos legt een ander accent dan Aristophanes.
- 2p **23** Beschrijf het verschil tussen de kritiek van Herodotos en die van Aristophanes. Ga in op beide teksten.

Algemene vragen

In III, 122 zegt Herodotos:

Πολυκράτης γάρ ἐστι πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων ὃς θαλασσοκρατέειν ἐπενοήθη, πάρεξ Μίνω τε τοῦ Κνωσίου καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος πρότερος τούτου ἤρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνδρωπηγῆς λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης πρῶτος (...).

- 1p **24** Welk belangrijk onderscheid maakt Herodotos hier?

De classicus P. Gerbrandy begint een artikel over Herodotos met de volgende zinnen: „De meeste vaders zijn als zoon begonnen. Herodotos (vijfde eeuw v. Chr.) niet. Als schrijver van het eerste echte prozawerk in de Europese literatuur heeft hij geen ouders.” Bij de stelling dat Herodotos als prozaschrijver geen ouders heeft valt een nuancering aan te brengen.

- 2p **25** Welke nuancering?

Tekst 6

- Bestudeer tekst 6 met de inleiding en de aantekeningen.
- 43p Vertaal regel 1–10.

Einde